

TOPLUMSAL CİNSİYET VE SOSYAL PSİKOLOJİ

TEMEL KAVRAMLAR

Toplumsal Cinsiyet Psikolojisi

Azize Gül OZAN

125201181

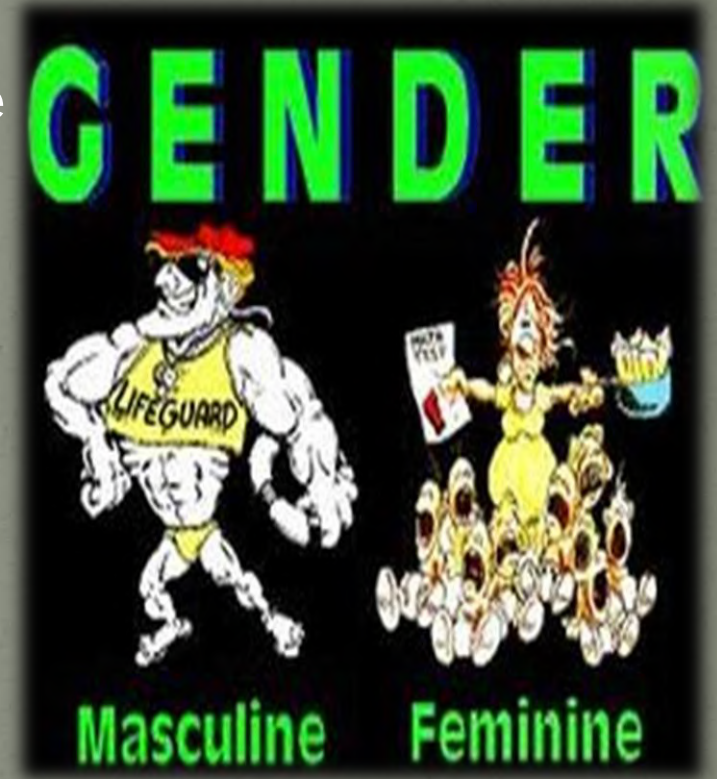
TOPLUMSAL CINSİYET EŐİTLİĐİNDE

SON 10 ÜLKE İCİNDEYİZ

Gender - Toplumsal Cinsiyet nedir?

70`li yıllarda yeni kadın hareketinin oluşumuyla birlikte dikkatler, kadınların erkek egemen bilim ve politika içerisinde çoğunlukla kolayca "unutuluveren" özel durumu üzerinde yoğunlaştı. Bununla birlikte, kadın ve erkek arasındaki özgül farklılara yeni kavramlar bulma zorunluluğu belirdi.

- Batı dillerinde kadın/erkek ayrımı için sex ve gender sözcükleri kullanılmaktadır.
- *Sex, cinsiyetin biyolojik yönünü;*
- *Gender ise kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlam ve beklentileri vurgulamaktadır*
- Gender yani sosyal cinsiyet, kadına ve erkeğe ithaf edilen tüm beklentileri, davranış kurallarını ve ifade biçimlerini içine alır. (Ağrıdağ,2005).

- Söz konusu iki kavram arasındaki temel ayırım, cinsiyeti doğa belirlerken; toplumsal cinsiyeti kültürün belirlemesi ve toplumsal cinsiyet kimliği hakkındaki anlayışların, bunlarla bağlantılı olan cinsel tutum ve eğilimlerle birlikte çok erken yaşlarda oluşmasıdır (ner, 2008).

- Toplum, çocukları kız ve erkek olarak işaretler ve kültürün beklentisi olan rolleri öğretir. İnsanlar cinsler ya da gruplar hakkında kalıp yargılar geliştirme eğilimindedir ve cinsiyet ayrımı hakkında da güçlü kalıp yargılar vardır. (Ağrıdağ, 2005).

Gender roles examined

Geleneksel roller, “erkek” ve “kadın” olarak birbirinden kati bir şekilde ayrılan ve her iki cinsiyete de doğuştan verilen cinsiyet rollerinin var olduğu iddiasındadır.

- Erkek:
- Aile reisi ve evin geçiminden sorumlu,
- Dışarıyla olan bağı kurmada sorumlu,
- Güçlü, mantıkla hareket eden, cesur, cinsel açıdan aktif,
- Kadınlara, yani “besleyicilere” hemen hemen hiç bağı olmayan “avcılar” olarak erkekler.

- Kadın:
- Erkeğe bağı ve onun korumasına muhtaç,
- Eşiyle ve ailesiyle olan ilişki de sosyalliği sağlayan,
- Güçsüz, duygusal, mantıkla hareket etmeyen, her zaman kendinden ödün veren, cinsel açıdan pasif
- “Avcılara” muhtaç “Kuluçka sağlayıcısı” olarak kadınlar

(Akın, A. ve Demirel, S. 2003)

ANNEM İÇİN Bİ ŞİİR
YAZDIM... DİNLE BAK.

ANNECİĞİM, SEN SABAHLARI
BİZE KAHVALTI HAZIRLARSIN

ELİNDE TORBALARLA
EVE GELİRSİN
YEMEK YAPAR SIN

BULAŞIK YIKAR SIN
ÜTÜ YAPAR SIN
ORJALIK TOPLAR SIN

KENDİNE Bİ ŞEY ALMAZ
HEP BİZE ALIR SIN

YAZIK BEE...

Cinsiyet farklılıkları:

«Kadınlarla erkekler arasındaki biyolojik farklılıklardır.»

- 44+XX kromozomlarına sahip bir birey kalıtımsal olarak dişi cinsiyettedir.
- 44+XY kromozomlarına sahip bir birey kalıtımsal olarak erkek cinsiyettedir.
- Bunu da döllenme sırasında babadan gelen sperm hücrelerinin kromozomal yapısı (X kromozomu mu Y kromozomu mu içerdiği) belirler. Buna **birincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıklar** denir. (Dökmen, 2010)

İkincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıklar

- Kalıtıma bağlı olarak şekillenen vücut yapısındaki farklılıklar
- Tüylü bölgelerdeki farklılıklar (az tüylü, çok tüylü)
- Sesin farklılığı (kalın, ince)
- Göğüsler,
- Adem elması farklılığı vs.. (Dökmen, 2010)

BABAN, PASIA YAPTIKOR,
KEK YAPTIYOR...

DOLMA YAPTIYOR...

ÜTÜ YAPTIYOR...

Aradaki fark

Erkek

1. Bankamatig'in önüne park et.
2. Kartı sok.
3. Şifreyi gir, işlemi yap.
4. Parayı, kartı ve makbuzu al.

Kadın

1. Bankamatig'in önüne park et.
2. Dikiz aynasında makyajına bak.
3. Kontağı kapat.
4. Kontak anahtarını çantaya at.
5. Bankamatig'in önünde çantada cüzdan ara.
6. Kartı sok.
7. Çantanın içinde PIN numarası yazan kağıt parçasını ara.
8. PIN numarasını gir.
9. Ekrandaki bütün yazıları oku.
10. İptal tuşuna bas.
11. PIN numarasını tekrar gir.
12. İptal tuşuna bas.

13. Cep telefonundan doğru PIN kodunu sormak için kocayı ara.
14. Bakiye sor.
15. Zarf aran.
16. Paraları zarfın içine koy, makineye sok.
17. Bütün yazıları yine oku.
18. Cash çek.
19. Arabaya dön.
20. Makyaja bak.
21. Sağ sinyal ver, üç santim ilerle.
22. Dur.

23. Arabadan in.
24. Bankamatikten kartı ve makbuzu al.
25. Arabaya dön.
26. Kartı cüzdana koy.
27. Makbuzu küçük deftere işle.
28. Makyaja bak.
29. Geri vitese tak.
30. İleri vitese tak.
31. Bir kilometre ilerle.
32. El frenini indir! ■

- Doğduğumuz andan itibaren toplumsal cinsiyet hakkındaki tüm sosyal yapılanmadan etkilenmekteyiz.
- Maskulinite, genç erkeklerin zihnine bir çok farklı şekilde işlenir.
- Üzerlerinde hislerini reddetmelerine,
- fiziksel açıdan güçlü olmaya,
- diğerlerini baskılayarak ya da onlarla yarışarak üstünlüklerini ispat etmelerini isteyen sosyal baskı vardır. (Suğur, S., Demiray, E., Eşkinat, R., & Ağaoğlu, E., 2006)

DOLCE & GABBANA

- Kontrol, diğerleri üzerinde g¼c kullanımı ve Şiddet erkekliğin sembolleri olarak g¼r¼lebilir. Bu t¼r bir sosyalleŐme, her birimizdeki insanlığı k¼ç¼ltmektedir.
- Erkekler ve gen¼ oğlanlar, onları askerliğe hazırlamak i¼in sert davranıŐlara maruz bırakılır.
(<http://www.wri-irg.org/node/15011>)

- Kızlar ise sıklıkla, zekalarını yok saymaya,
- iyi dinleyici olmaya,
- düzgün ve boyun eğen olmaya
- Bedeninin haklarını önce babasına, sonra kocasına emanet etmeye
- diğerlerinin ihtiyaçlarını kendininkinden önce tutarak değerli olduklarını kanıtlamaya dönük biçimde sosyalleşir.

- Edilgenlik ve adaletsizlik karşısında sessiz kalarak onaylama kadınlık işareti olarak görülür.
- Bu tür bir sosyalleştirme ise insanı değerleri yok sayarak kurbanlığı öne çıkarır.
- Sıkça kadınlara tecavüz ve cinsel şiddet bir savaş silahı olarak kullanılır.

(<http://www.wri-irg.org/node/15011>)

Ancak,

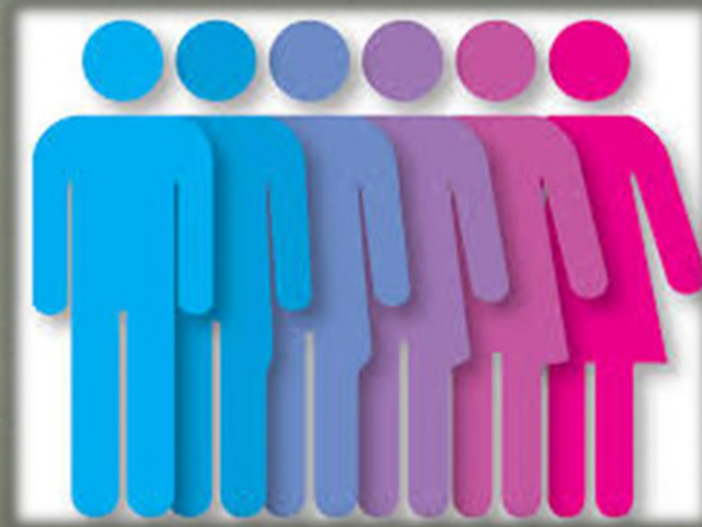
- Masters ve Johnson'ın "Sex and Human Loving" adlı kitabında Avrupa'da Hristiyanlığın ilk yıllarında büyük cinsel baskılar yaşanırken Türk, Hindu ve Doğu milletlerinde cinsel konularda büyük hoşgörünün varolduğundan söz edilmektedir.
- 1988'de Kültür Bakanlığınca yayınlanan "Çağlar Boyunca Türk Kadını" adlı kitaba göre Türklere ait bilgiler milattan önce dört bin yıl gerilere kadar ulaşır. Bu kitaptaki bilgilere göre Eski Türklerde kadın;
 - Ata biner, silah kullanabilir, savaşabilirdi,
 - Elçilerin kabulünde Hakan ve Hatun beraber bulunurlardı,
 - Savaş kuruluna Hatun da üyeydi.
 - Kadının toplumsal durumu oldukça iyiydi,
 - Erkek ancak tek kadınla evlenirdi,
 - Çocuk üzerindeki velilik hakkı baba kadar anneye de aitti.

Miles'e göre Anadolu da pek çok Tanrıça heykeli bulunmuştur. Milattan önce 2300 yıllarında, şimdiki Irak'ın bulunduğu bölgede yaşayan Sümerlerde ilk Tanrı bir kadındı. (Babacan, 2003)

Kimlik

- Kişinin «ben kimim?» sorusuna verdiği cevaplar onun kimliğini oluşturur.
- Kimlik bireyi diğerlerinden ayıran özelliklerdir.
- Kişinin kim olduğu, kişisel özellikleri, rolleri, neler yapabildiği kimlikle ilişkilidir. (Dökmen, 2010)

Cinsiyet Kimliği

«Kişinin kendini kişilik ve davranış olarak belli bir cinsiyette hissetmesi ve ona göre davranmasıdır.»

- Bu kimlik kişinin kendilik kavramında yer alan en önemli ögesidir.
- Cinsiyet kimliği, kimliğin bütünleştirilmeye çalışıldığı ergenlikten önce kazanılır.
- Bazı kişiler bu tanımların ötesinde kimlik tanımları da yapmaktadırlar.

Cinsel Kimlik

- Tercih edilen cinsel yönelimi ifade etmek için kullanılır.
- Heteroseksüellik
- Homoseksüellik (Lezbiyen – Gey)
- Biseksüellik
- Transseksüellik
- Aseksüellik

Toplumsal cinsiyet kimliğinin kazanılması süreci

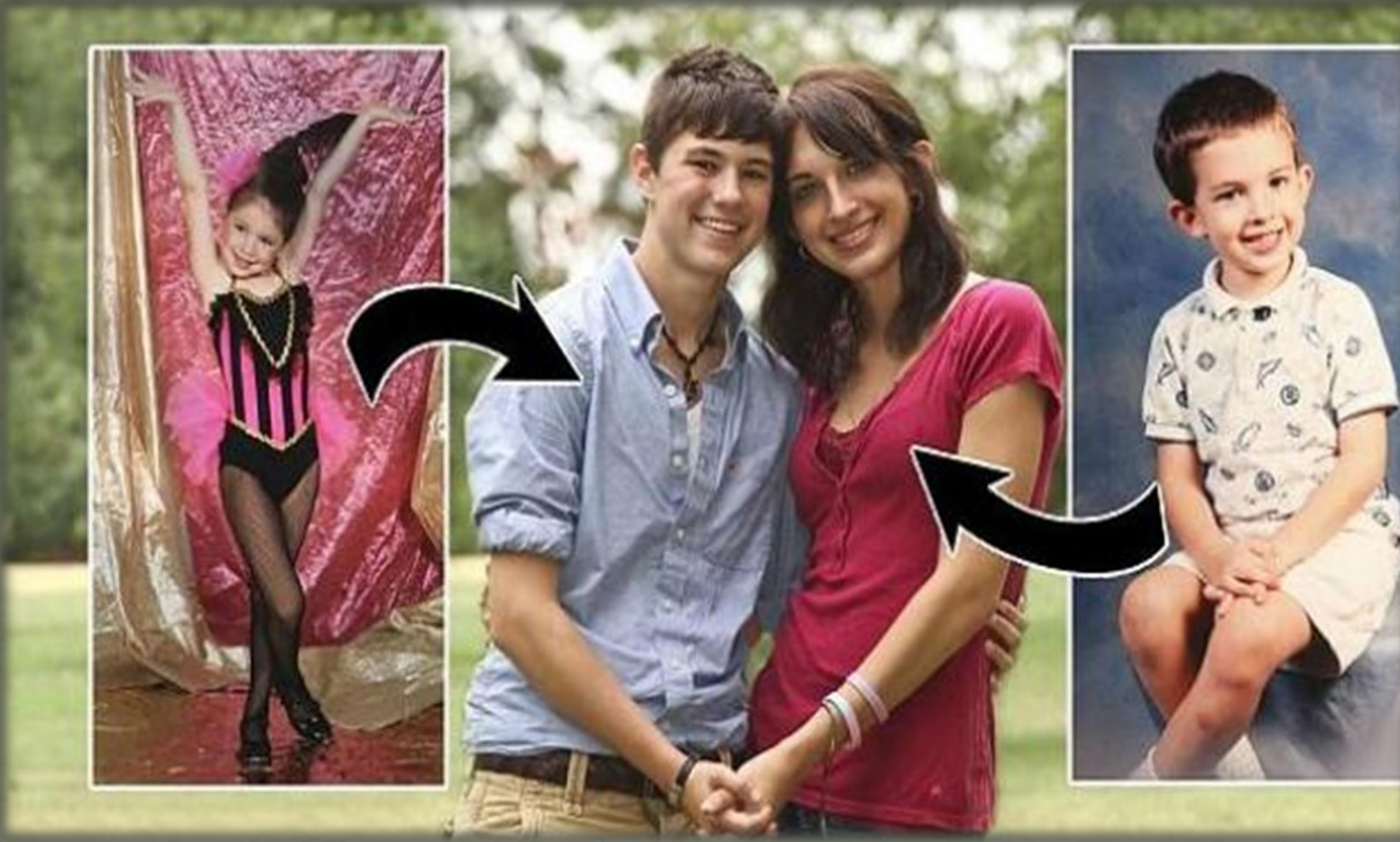
- Kohlberg'e göre,
- 1 aşama: 2 yaşında kadın ve erkeği ayırt edebilir.
- 2. aşama: 3-4 yaşında kendi cinsiyet kimliği oluşmuştur ve cinsiyetini söyler ama hala cinsiyeti kalıcı bir özellik olarak görmez.
- 3. aşama: 5-6 yaştan sonra artık cinsiyet değişmez bir özellik kazanır.

Ancak,

www.Haberler.com

- Arin ve Katie çifti, yaklaşık iki yıl önce transseksüellerin destek almak için gittikleri bir grupta tanıştı. Onları birbirine bağlayan şey ise deneyimleri oldu.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini

- *“Cinsiyet rolü kavramı, bir kişinin, kendi cinsiyet kimliğini kanıtlamak için söylediği ve yaptığı her şeyi ifade etmek için kullanılır.”*
- Toplumsal Cinsiyet ve cinsiyet kimliği kavramlarını, 1963 yılında Robert Stoller ve Ralph Greenson řu şekilde tanımlamıştır: “Cinsiyet kimliği, bilgi ve bilinçle başlar, bilinçle ya da bilinçsizce de tek bir cinsiyete ait olunur.
- Cinsiyet rolü, kişinin toplumda sergilediği davranışlar, özellikle de diğer insanlarla oynadığı rollerdir.”

Cinsiyet tiplemesi süreci

- Cinsiyete uygun tercihlerin
- Yeteneklerin
- Kişilik özelliklerinin davranışların
- Kendilik kavramlarının kazanılması sürecidir.

Cinsiyeti tipleştiren birey

- Toplumun cinsiyetlerden beklediği özellikleri kazanmış, toplumsal anlamda cinsiyetinin tipik bireyi olmuş bireydir.

Kalıpyargılar

- Bir gruba ilişkin bilgi, inanç ve beklentilerimizi içeren bilişsel yapılardır.
- Özellikle hoşlanılmayan gruplara karşı çok çabuk geliştirilir.
- Genellikle fazla düşünülmeden, araştırılmadan kabul edilir.
- Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları çok güçlüdür.
- Bu kalıpyargıların sürdürülmesinde ailenin, kitle iletişim araçlarının, çocuk kitaplarının, reklamların, filmlerin vs rolü büyüktür.

Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları

• Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi, 'Ders kitapları İnceleme Projesi' kapsamında 1. sınıftan 8. sınıfa kadar Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders ve çalışma kitaplarını, 8. sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi ders kitabını taradı. Toplam 14 kitap incelendi. Kitaplarda cinsiyetçiliğin devam ettiği örnekler şöyle:

* Kadınlara çalışma yaşamında hemşire, öğretmen, kuaför gibi sadece belirli mesleklerde yer veriliyor. Fırıncı, mimar, ayakkabı ustası, şoför ve doktor hep erkek olarak resmedilmiş.

* Dil kullanımı problemlidir. Kadın yerine hâlâ bayan sözcüğü kullanılıyor.

* Hayat bilgisi kitabında 'Tasarruf yapıyoruz' başlığı altında anne mutfak harcamalarından arttırdığı parayla oğlu için para biriktiriyor. Baba araba alabilmek için maaşından para ayırıyor. Anne evde ev işlerini yapan, baba ise eve para getiren konumda. Geleneksel bakış açısı değişmiyor.

* Ailenin bütçesini baba yapıyor, harçlıkları baba veriyor.

* Teknolojik değişikliklerin hayatımızdaki yerini sorgulayan bir soruda Mualla teyze anlatıyor: "20 yıl önce bulaşığı, çamaşırını elle yıkardım, saatlerce sürerdi. Şimdi öyle mi? Makineler yıkıyor ben zamanımı istediğim gibi değerlendiriyorum."

* Bir başka soru ise şöyle: "Anneniz akşam yemeği için sofrayı hazırlıyor. Bu durumda ne yapardınız?"

(<http://www.haberekspres.com.tr/kitaplardaki-cinsiyet-ayrimciligina-devam-h29719.html>)

Çocuk da yaparım kariyer de ????

- Batı Avrupa'da yüzde 60 ve Kuzey Avrupa'da yüzde 80 seviyelerine kadar yükselen kadınların istihdama katılma oranı ise, Türkiye'de yüzde 25 civarında. Kadınların çoğu düşük seviyeli tarım ve servis sektörlerinde çalışıyor. Girişimci kadınların oranı ise sadece yüzde 6.

(<http://www.samsunanaliz.com/yasam/calisma-hayatinda-kadinin-adi-yok-h13791.html>)

www.Aybilgi.Net

Psikolojide ve Sosyal Psikolojide Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

- Psikolojideki klasik çalışmaların çoğunda, örneklemeler sadece erkeklerden oluşturulmuştur.
- Modern Psikolojinin kurucusu kabul edilen Wundt,
- Muzaffer Şerif,
- Asch,
- Milgram deneylerinde ve araştırmalarında hep erkek denekler kullanmıştır.
- Kohlberg'in ahlak gelişimi kuramı hepsi erkek olan deneklerden alınan verilerle temellendirilmiştir.

Öyle görünüyor ki erkeğin davranışı tüm insanların davranışlarını açıklamada bir standart olarak alınmıştır.

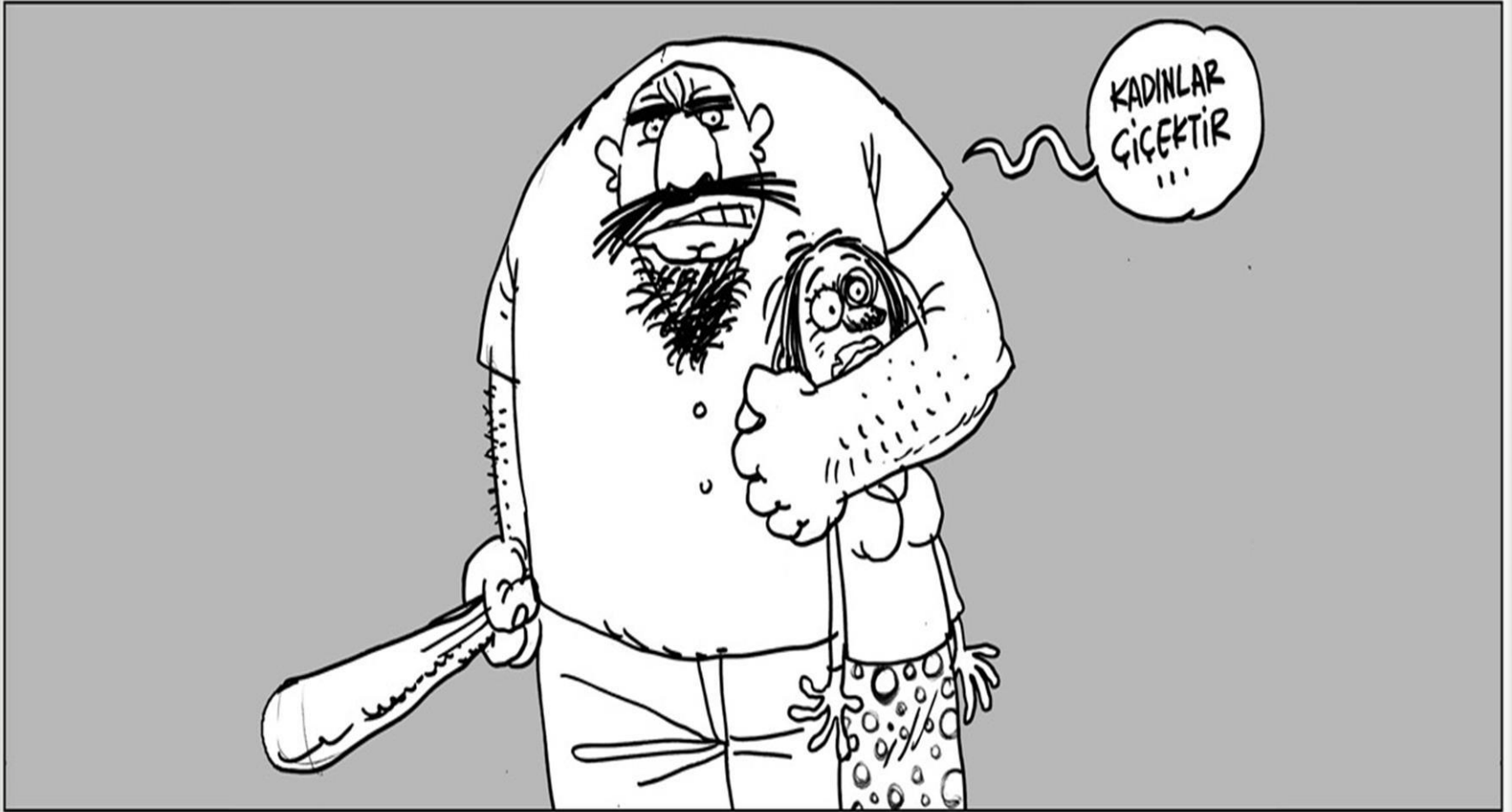

- Günümüzde özellikle feminist psikologlar tarafından buna karşı çıkılıyor, araştırmaların sonuçları bu bakımdan eleştiriliyor, yeni araştırmalar yapılarak eski bulgular gözden geçiriliyor.

20. yy'a girerken A.B.D.'de yeni erkek ve yeni kadın tipleri ortaya çıkmıştır.

- Kadınlar iş ve eğitim yaşamında daha çok yer almışlar, ekonomik bağımsızlık, toplumsal yaşamda daha çok yer alma ve politik bilinç kazanmışlardır.
- Erkekler ise, kadınların bu yeni pozisyonunu erkekliklerine karşı bir tehdit olarak algılamış ve erkeklikleriyle daha çok ilgilenir olmuşlardır.
- İlkel güdülerini sınırlamayan, yarışmacı sporlarla ilgilenen ve savaşçı bir erkek tipine doğru değişimlerine yol açmıştır.

KADINLAR
ÇİÇEKTİR
...

Sosyal psikolojinin toplumsal cinsiyetle ilgilenmesinin kısa tarihçesi

- 1970'lerde ilk defa toplumsal cinsiyet kavramı kullanılmaya başlandığında asıl amaç kadın ve erkek rollerinin doğal olmadığı görüşünü benimsetmektir.
- Bu kavram ilk defa feministlerin bu rollerin sonradan kazanıldığını söylemeleri ile gündeme gelmiştir,
- Feministler antropolojik çalışmaların da yardımıyla farklı kültürlerde ve farklı yerleşim merkezlerinde kadınlık ve erkekliğin farklı biçimde yapılandırıldığını, yani birer toplumsal kurgu olduğunu belirtmişlerdir..
- Yani kadın ya da erkek olmamız doğuştan ve doğaldır. Kadınlık ve Erkekliği nasıl yaşayacağımız ise kültür tarafından belirlenir anlayışı hakimiyet kazanmıştır.

Berber Salonu

BAYAN

BAY

ÖNCE

SONRA

TUTAR : 50 TL

ÖNCE

SONRA

TUTAR : 5TL

Sosyal psikolojinin toplumsal cinsiyet yaklaşımı

- Sosyal psikolojide, toplumsal cinsiyet **ya birey merkezli**, ya da **sosyal kategori** olarak ele alınır.

Birey merkezli yaklaşımlarda

A- Denek değişkeni olarak cinsiyet

kadın ve erkeğin;

- + cinsiyet farklılıkları
- + zihinsel yetenekleri
- + kişilik özellikleri
- + sosyal davranışları incelenir.

B- Kişilik değişkeni olarak cinsiyet

temel kavram olarak kadınsılık, erkeksilik, ya da ikisini de ele alınır.

- + Bunlarla ilgili kuram oluşturulur, ölçekler geliştirilir.
- + temel kavramların akıl sağlığına, sosyal uyum ve ilgili diğer davranışlar üzerindeki katkısı üzerinde durulur.

Sosyal psikolojinin toplumsal cinsiyet yaklaşımı

cinsiyetin bir **sosyal kategori olarak ele alındığı** yaklaşımda

Sosyal bağlamlardaki toplumsal cinsiyet tipllemeli davranışlar üzerinde odaklanılır.

Bu görüşe göre, bireyin duygu, düşünce ve davranışları, kadın ve erkek arasındaki işbölümünü, kadın ve erkek hakkındaki inançları, kadına ve erkeğe yönelik tutumları ve cinsiyetle ilişkili sorunları içerir.

zet

- Toplumun kadın ve erkeğe yüklediklerinin, geleneksel cinsiyet rollerinin insanlara getirdiği sınırlamaların ve yarattığı sorunların daha iyi anlaşılması için toplumsal cinsiyet araştırmalarına önem verilmesi gerekir.

Kaynaklar

- AĞRIDAĞ, G. “Toplumsal Cinsiyet Rolü”, AKDAM Gönüllü Kadın Eğitimi Semineri, Adana, 2005.
- Akın, A. ve Demirel, S., “Toplumsal Cinsiyet Kavramı Ve Sağlığa Etkileri,” C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 25 (4), 2003 Özel Eki
- Babacan, S. Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi ,Cilt: 11 (1), 2003 131-136
- Dökmen, Z. “Toplumsal Cinsiyet” Remzi, İstanbul, 2010
- Köknel, Ö, «Bireysel ve Toplumsal Şiddet»,Altın Kitaplar, İstanbul, 1996.
- Suğur, S., Demiray, E., Eşkinat, R., & Ağaoğlu, E. “Toplumsal Yaşamda Kadın” Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2006
- ÜNER, S. “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği”, TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara,2008.

İnternet Kaynakları

- http://www.gata.edu.tr/ureme_sagligi/toplumsal_cinsiyet.htm
- <http://www.wri-irg.org/node/15011>
- <http://www.haberekspres.com.tr/kitaplardaki-cinsiyet-ayrimciligina-devam-h29719.html>
- <http://www.siddetsizlik.org/toplumsal-cinsiyet.html>
- <http://www.ailecisisiddet.net/egitim/set/Toplumsal-Cinsiyet-Esitlegi.pdf>

Beni dinlediğiniz için teŝekkür
ederim.

Azize Gül OZAN

UZMAN PEDAGOG
PSİKOTERAPİST